

Review of Tourism Administration Journal

Journal home page: www.rotajournal.org

ISSN: 2757-6205

DEZAVANTAJLI BİREYLERİN EKOTURİZME KATILIMLARI: DİLEK YARIMADASI MİLLİ PARK ÖRNEĞİ

Ülker ÇOLAKOĞLU^a

Ceyda IŞIK^b

Nurcan YILMAZ^c

Fatma FAİKOĞLU^d

Gülin YAKIT^e

^a Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Aydın, Türkiye (ucolakoglu@adu.edu.tr)

^b Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Aydın, Türkiye (ceydaisikk@gmail.com)

^c Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Kuşadası Meslek Yüksekokulu, Aydın, Türkiye (nurcan.yilmaz@adu.edu.tr)

^d Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Aydın, Türkiye (fatma.faikoglu@gmail.com)

^e Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Aydın, Türkiye (gulinyakit@gmail.com)

MAKALE GEÇMİŞİ

ÖZ

Gönderim Tarihi:

03.10.2025

Kabul Tarihi:

09.12.2025

Anahtar Kelimeler:

Ekosistem
Kapsül merkez
Erişilebilirlik
Yeşil dönüşüm
Milli Park

Dezavantajlı bireylerin sayısı günden güne artmaktadır. Dezavantajlı bireyler içerisinde yer alan engelli bireyler turizme erişilebilirlik bakımından önemli problemlerle karşılaşmaktadır. Bu amaçla çalışmada Dilek Yarımadası içerisinde yer alan Milli Park çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Amaçlı örneklem yöntemi ile çeşitli engellilik seviye ve türüne sahip 12 bireye kişisel olarak ulaşılmıştır. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ile veriler toplanmış ve Maxqda programında içerik analizine tabii tutulmuştur. Metinler içerisinde geçen en sık vurgulanan kelimeler "çok", "engelli" ve "yok" olarak belirlenmiş ve kelime bulutu oluşturulmuştur. Kodlanmış bölümlerin metin içi oranları rakamsal olarak ifade edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların her fırsatta öneri sundukları (%21,2), boş zamanlarını değerlendirme ile ilgili yorum yaptıkları (11,3) ve milli parka gitme durumlarını (9,3) ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kod haritası oluşturularak kodların birbirlerini ne kadar yordadıkları ifade edilmiştir. Engellilik türleri arasındaki farklı düşünceleri ve beklentileri anlayabilmek için fiziksel engelliler ve diğer engelliler arası kod matrisi oluşturulmuştur. Elde edilen bulgulara göre aralarında büyük farklar olmasa da belirgin ayrımların da bulunduğu saptanmıştır. Sonuç olarak engelli bireyler boş zamanlarında doğa ile olmak istediklerini bu süreçte de tedavi amacıyla denize girme talepleri olduğu ifade edilmektedir. Milli parkın kanun yapıcılar tarafından engellilere yönelik otopark, duş kabinleri ve denize girebilmek için engelli dostu bir politika izlemeleri gerektiği vurgulanmıştır.

*Sorumlu Yazar: Ülker ÇOLAKOĞLU

E posta: ucolakoglu@adu.edu.tr

Önerilen atıf

Çolakoğlu, Ü., Işık, C., Yılmaz, N., Faikoğlu, F. & Yakıt, G. (2025). Dezavantajlı bireylerin ekoturizm katılımları: Dilek Yarımadası Milli Park örneği. *Review of Tourism Administration Journal*, 6 (2), 231-248.

DISADVANTAGED INDIVIDUALS IN ECOTOURISM: DİLEK PENINSULA NATIONAL PARK

Ülker ÇOLAKOĞLU^a

Ceyda IŞIK^b

Nurcan YILMAZ^c

Fatma FAİKOĞLU^d

Gülin YAKIT^e

^a Aydın Adnan Menderes University, Tourism Faculty, Aydın, Türkiye (ucolakoglu@adu.edu.tr)

^b Aydın Adnan Menderes University, Tourism Faculty, Aydın, Türkiye (ceydaisikk@gmail.com)

^c Aydın Adnan Menderes University, Kuşadası Vocational School, Aydın, Türkiye (nurcan.yilmaz@adu.edu.tr)

^d Aydın Adnan Menderes University, Tourism Faculty, Aydın, Türkiye (fatma.faikoglu@gmail.com)

^e Aydın Adnan Menderes University, Tourism Faculty, Aydın, Türkiye (gulinyakit@gmail.com)

ARTICLE HISTORY

Received:

03.10.2025

Accepted:

09.12.2025

Keywords:

Ecosystem
Casule center
Accessibility
Green transformation
National Park

ABSTRACT

The number of disadvantaged individuals is increasing daily. Individuals with disabilities face significant challenges in accessing tourism. For this purpose, the National Park located on the Dilek Peninsula was selected as the study area. Twelve individuals with various levels and types were personally contacted using a purposive sampling. Data were collected through semi-structured interviews and analysis using the Maxqda program. The most frequently emphasized words were identified as "many," "disabled," and "none," and a word cloud was created. The proportions of coded sections within the text were expressed numerically. Findings indicated that participants offered suggestions at every opportunity (21.2%), commented on how to spend their free time (11.3%), and expressed their intention to visit national parks (9.3%). A code map was created to demonstrate the extent to which the codes predicted each other. To understand the different opinions and expectations across disability types, a code matrix was created for individuals with physical disabilities and those with other disabilities. The findings indicate that while there aren't significant differences between them, there are also clear distinctions. Consequently, individuals with disabilities express a desire to spend time in nature and, during this time, to seek therapeutic seaside recreation. Lawmakers in the national park emphasized the need for accessible parking, showers, and access to the sea to implement a disability-friendly policy.

***Corresponding author:** Ülker ÇOLAKOĞLU

E posta: ucolakoglu@adu.edu.tr

Suggested citation

Çolakoğlu, Ü., Işık, C., Yılmaz, N., Faikoğlu, F. & Yakıt, G. (2025). Dezavantajlı bireylerin ekoturizme katılımları: Dilek Yarımadası Milli Park örneği. *Review of Tourism Administration Journal*, 6 (2), 231-248.

GİRİŞ

Dezavantajlı grupların evrensel olarak kabul edilen tanımının sınırlı olduğu bilinmektedir. Genel olarak, dezavantajlı grup kavramı: görünür ve görünmez dezavantajlı gruplar olarak iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Görünür dezavantajlı gruplar, hareket, görme, işitme ve iletişim gibi fiziksel ve zihinsel engelleri kapsamaktadır. Öte yandan, görünmez dezavantajlı gruplar; kanser ve ruh sağlığı gibi belirli fizyolojik durumların yanı sıra, dışarıdan fark edilmeyen gizli durumları içermektedir (Jamin vd., 2024:39). Engellilik türleri; hareket kabiliyeti kısıtlı engelli, görme engelli, işitme engelli, konuşma engelli, zihinsel engelli, gizli engelli, 65 yaş üzeri yaşlı nüfus (Buhalis & Michopoulou, 2009:153) ve süre gelen hastalığı olan bireyler (Ercan, 2019:131) olarak sınıflandırılmıştır. Dünya Sağlık Örgütüne (WHO) göre, küresel nüfusun %16'sının fiziksel, görme, psikolojik, işitme, bilişsel, öğrenme gibi görünmez dezavantajlara sahip olduğu ve bu da 1,3 milyar insana eşit olduğu tahmin edilmektedir (WHO, 2023). Bu durum, engelli bireyleri dünya üzerindeki "en büyük azınlık" olarak tanımlamaktadır. Türkiye'de ise Ulusal Engelli Veri Tabanına göre, engelli birey sayısı 1.559.222'dir. (Ey-der, 2024). Kronik sağlık hastalıklarının artması ve yaşlanan nüfus sebebiyle, engellerin yaygınlığı da her geçen gün artmaktadır (Benjamin vd., 2021:1; Lee vd., 2012:569). Engelli bireylerin nüfusa oranı %6,9 olarak ifade edilmiştir (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni,2023). Öte yandan doğuştan veya sonradan çeşitli nedenlerle dezavantajlı grup içerisinde yer alan bireylere sunulacak hizmetler, yalnızca dezavantajlı gruplara değil, aynı zamanda yaşlılar, hamile kadınlar ve çocuklar gibi diğer bireylerin de faaliyetlere daha kolay erişim sağlayarak yaşam kalitelerini artıracaktır (Akıncı & Sönmez, 2015:98; Kalargyrou vd., 2023:602).

Engellilikle yaşayan bireyler ve engelliliğe yol açan hastalıklara sahip yaşlanan nüfus, erişilebilirlik pazarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Küresel rekabet, mevzuat değişiklikleri ve giderek yaşlanan nüfus, turizm destinasyonları ve kuruluşlarının erişilebilirliklerini artırmalarını ve doğru bilgileri sağlamalarını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, rekabetçi destinasyonlar ve işletmeler, kapsayıcı bir hizmet sunmak adına gerekli adımları atmalıdır (Buhalis & Michopoulou, 2009:158).

Yerel yönetimlerin ve üreticilerin, engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik çözümler geliştirmeleri için desteklenmesi gerekmektedir (Ey-der, 2024). Günümüzde müzeler, sosyal sorumluluk projeleri kapsamında dezavantajlı ziyaretçi gruplarını aktif olarak çekme çalışmalarına devam etmektedir. Bu grupların müze eğitim programlarına ve düzenlenen etkinliklere katılımı, müze yönetim politikaları arasında öncelikli bir yer teşkil etmelidir. Müzeler, toplumların bir araya gelerek kültürel etkileşimde bulunduğu önemli sosyal alanlardan biridir. Tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına katkı sağlarken, bireylerin bu konularda bilgi edinmesine de olanak tanır. Özellikle engelli bireyler için müzeler, yalnızca bilgi edinme alanı değil, aynı zamanda alternatif bir öğrenme mekânı olarak da değerlendirilmektedir (Gögebakan, 2018:20) sosyalleşme imkânı bulmaları hem öğrenme hem de sosyal olma ihtiyaçlarının karşılanması açısından büyük öneme sahiptir.

Özel olarak korunması gereken bu bireyler, devletin sorumluluğunda toplumsal korumaya ihtiyaç duyan gruplardır. Ülkemizde, müzeleri erişilebilir ve kullanılabilir hale getirmek amacıyla dezavantajlı ziyaretçilere yönelik eğitim etkinlikleri giderek çeşitlenmekte ve artmaktadır (Erbay, 2017:297; Ercan, 2019:132). On ikinci kalkınma planı 2024-2028' e göre; "Sürdürülebilir Turizm Programı" kapsamında turizmde yeşil dönüşümün sağlanması için çalışmalar yürütülecek, ekosistemin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını sağlamaya yönelik planlama ve uygulamalarla korunan alanların etkin yönetimi gerçekleştirilecek ve kültür ve turizm güzergâhları geliştirilerek ziyaretçi kalış süresinin ve

harcamalarının artırılması sağlanacaktır. Bu sebeple çalışmada, Kuşadası'nda yaşayan engelli bireylerin Dilek Yarımadası Milli Parkına yönelik talep ve istekleri araştırılarak öneriler getirilecektir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Turizme katılımın herkes için erişilebilir ve ulaşılabilir olmasının önemi büyüktür. Bu çerçevede, "engelli turizmi" kavramının yetersiz kaldığı durumlarda "erişilebilir turizm", "kapsayıcı turizm", "uyarlanmış turizm", "herkes için turizm", "kolay erişim turizmi" ve "evrensel turizm" terimine de başvurulmaktadır (Ankaya & Aslan, 2020:53). Engelli turistler kendilerini yeniden tanımlama amacıyla seyahat etmektedirler (Blichfeldt & Nicolaisen, 2011:82). Seyahat etmek yalnızlığı en aza indirmekte ve sosyal etkileşim olanaklarını ve deneyimlerini genişletmektedir (Pagan, 2020:1395).

Seyahat etmek, engelli bireylerin yeni şeyler deneyimlemelerini ve öğrenmelerini, günlük hayattan kaçmalarını, öz şüphelerini yenmelerini, özgüven ve bağımsızlık kazanmalarını, kendilerini zorlamalarını ve tanımlamalarını sağlamaktadır (Kim & Adu-Ampong, 2025:273; Takeda & Card, 2002:54). Ayrıca, dezavantajlı ziyaretçilerin eğitim ve öğretimde fırsat eşitliği kapsamında sosyal ve kültürel etkinliklere katılımlarını sağlamak amacıyla, müze gezilerinde kendilerine müze uzmanlarının eşlik etmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, müze deneyimini daha kapsayıcı ve erişilebilir hale getirerek tüm ziyaretçilerin faydalanmasına olanak sağlayacaktır (Erbay, 2017:294).

Görme engelli bireyler için müze ve otel işletmelerinde tasarlanan sesli rehberler, kapalı alan navigasyon sistemleri ve akıllı bastonlar gibi çeşitli teknolojik araçlar ve uygulamalar, erişilebilir teknolojiler açısından büyük önem taşımaktadır. Bu gelişmeler, görme engelli bireylerin mekânları daha bağımsız ve rahat bir şekilde keşfetmelerine yardımcı olmaktadır (Ercan, 2017:133). Uzağı iyi göremeyen ziyaretçiler, müzedeki eserleri etkili bir şekilde algılayabilmek için mekânın yeterli aydınlatmaya sahip olmasını ve eserlerin okunabilir bir mesafede konumlandırılmasını talep etmektedirler. Ayrıca, bilgi panolarındaki yazı punto büyüklüğünün de bu bireylerin ihtiyaçları dikkate alınarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu önlemler, ziyaretçilerin müze deneyimini iyileştirerek erişilebilirliği artıracaktır (Erbay, 2017:294).

İşitme engelli bireyler, duyma sorunu yaşayanlar ve hafif işitme kaybı olan kişiler, müzelerin eğitim faaliyetlerinde iletişim zorluğu yaşamaktadır. Bu durum, müze ve eserlerin yeterince algılanmasını engellemektedir. İşitme engelli bireylerin eğitim süreçleri, işaret dili bilen eğitimci eşliğinde gerçekleştirilmelidir. İhtiyaç durumuna göre duyma güçlüğü yaşamamaları için ses yükselticiler, özel kulaklıklar ve işaret diline uygun teknolojik sunumlar kullanılmalıdır. Ayrıca, elektronik iletişim araçları, telefonlar ve dijital dokunmatik ekranlar gibi görsel iletişim araçları ile etkileşimli sunumlar, bilginin etkin bir şekilde aktarımını sağlayacaktır. Bu tür uygulamalar, müze deneyimini daha erişilebilir hale getirerek tüm ziyaretçilerin katılımını artırmaktadır (Erbay, 2017:295). Bilgi kaynaklarının kalitesine ilişkin var olan bilgiler esas olarak fiziksel engellileri hedef almaktadır (Ali vd., 2021:848). Görme engelli turistler ise çevrimiçi görsel içerikleri algılama konusunda sorunlar yaşamaktadır (Shi, 2006:830). Lee vd. (2012:574) çalışmalarında içsel ve çevresel faktörlerin engelli turistlerin seyahat kararları üzerinde belirgin ve olumlu etkiler yarattığını ortaya koymuştur.

Zihinsel engelli bireyler ve öğrenme zorluğu çeken kişiler, müzelerde sunulan bilgileri farklı şekillerde algılayabilmektedirler; bu durum, yaş ve eğitim düzeyine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu nedenle, zihinsel engelli bireylere yönelik özel olarak tasarlanmış etkinliklerin, öğrencilerin yaratıcılıklarını ve kendilerini ifade etme becerilerini destekleyici bir yaklaşım sergilemesi önemlidir. Etkinlikler, katılımcıların potansiyellerini geliştirmelerine yardımcı olacak şekilde cesaretlendirici bir

tarzda düzenlenmelidir. Bu hem öğrenme süreçlerini zenginleştirecek hem de müze deneyimlerini daha anlamlı kılacaktır. Hareket eksiklikleri olan fiziksel engelli ziyaretçiler, baston, tekerlekli sandalye veya diğer destek aletleri ile müze içinde dolaşırken çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu durum; anlatılanları duyamama, görselleri yeterince görememe ya da elektronik dokunmatik ekranlardan yararlanamama gibi sorunlara yol açarak müze ziyaretinin niteliğini düşürebilmektedir. Söz konusu koşullar hem ziyaretçiler hem de müze çalışanları açısından zorluklar yaratmakta; eğitim faaliyetlerinin, gezilerin ve sergilerin amaçlarına tam olarak ulaşmasını engelleyebilmektedir (Erbay, 2017:299).

Akıncı ve Sönmez (2015:98)' in yapmış olduğu çalışmaya göre engelli bireylerle ilgili alınacak her karar ve uygulanacak her tasarrufta, engelli bireylerin ve onları temsil eden sivil toplum örgütlerinin karar verme mekanizmasının merkezinde yer alması gerekmektedir. Ayrıca, engellilerin turizm aktivitelerinden engelsiz bir şekilde yararlanabilmeleri için engellilere yönelik yasaların hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi önemlidir. Bu yaklaşım, daha fazla engellinin turizm faaliyetlerine katılımını teşvik ederek aynı zamanda engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımı, önemli ve özel bir turizm pazarını oluşturmaktadır. Sosyal devletin destekleri ve yaptırımları aracılığıyla engellilerin turizm faaliyetlerine katılımı hem engelli bireyler ve yakınları hem de turizm işletmeleri için faydalı sonuçlar doğuracaktır.

Aydın ilinin çeşitli ilçelerini kapsayan Dilek Yarımadası, 1966 yılında Büyük Menderes Deltası olarak, 1994 yılında ise milli park olarak ilan edilmiştir. Milli Park, 10.985 hektar büyüklüğünde bir yarımada ile 16.613 hektar delta alanından oluşarak toplamda 27.598 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Milli Park sınırları içinde karasal, denizel ve sucül ekosistemler yer almakta ve bu alan, 4 farklı vejetasyon tipi (Frigana, Maki, Orman, Tuzcul ve Sucül Vejetasyon) ile son derece zengin bir habitat sunmaktadır. Ülkemiz için doğal, arkeolojik ve kentsel Sit alanları barındırmakla birlikte ulusal ve uluslararası birçok koruma statüsüne sahiptir. Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşam Ortamlarının Korunmasına Yönelik Sözleşme (Bern Sözleşmesi), Biyolojik Çeşitlilik Anlaşması (Rio Anlaşması) ve Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi (Barselona Sözleşmesi) kapsamında korunan bir alan olarak kabul edilmektedir. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, çeşitli yürüyüş ve bisiklet rotaları ile manzara seyir noktalarına sahiptir. Açık hava etkinlikleri ve gastronomi turizmine de olanak tanıyan milli parkta, flora ve fauna gözlemleme, doğa fotoğrafçılığı, jeomorfolojik yapı gözlemleme, yamaç paraşütü, doğa yürüyüşleri, piknik, bisiklet gezisi, kaya tırmanışı, amatör balıkçılık, dalış gibi pek çok aktivite gerçekleştirilebilmektedir. (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 4. Bölge Müdürlüğü).

Bu bölge, 209 kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca, nesli tehlike altında olan Tepeli Pelikan'ın en önemli kuluçkalama alanlarından biri olup, yine dünya çapında tehdit altında olan Cüce Karabatak'a da yuva olmaktadır (Kuşadası Belediyesi). Büyük Menderes Deltası'nda yapılan araştırmalarına göre fosiller denizel ortamı, tatlı su ortamını ve acı su ortamını yansıtan Ostrakod, Foraminifer ve Mollusklardan (Bivalvia & Gastropod) fosillerden oluşmaktadır (İlhan & Öner, 2018:1086; İlhan & Öner, 2021:137). Öte yandan Dilek Yarımadasında oldukça endemik ağaç türleri bulunmaktadır (Yaltırık, 1995:30-33).

YÖNTEM

Nitel araştırmalar, genelleme yapma amacını taşımadıkları için incelenen olay veya olguları ölçmekten ziyade derinlemesine anlamaya odaklanmaktadır. Nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan içerik analizi metinler halinde elde edilen yorumların analizi sonucu ortaya çıkan bir araştırma tekniğidir. İçerik analizi; yorumlar, yorumların içeriğini ve metnin içeriğini derinlemesine anlamayı sağlamaktadır

(Weber, 1990:5). Bu sebeple araştırmada içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. Geniş bir örneklem kitlesiyle çalışmak yerine araştırmanın amacına uygun daha küçük bir örneklem grubuyla çalışmak daha etkili olmaktadır. Bu nedenle, nitel araştırmalarda sıklıkla amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmektedir. Amaçlı örneklemin mantığı, derinlemesine incelemeler için bilgi açısından doğru katılımcıların seçilmesini sağlamaktadır (Akıncı & Sönmez, 2015:104). Verileri toplayabilmek için Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Araştırmaları etik Kurulu' nun 19/19 sayılı toplantısında alınan karar ile çalışmanın etik olarak uygunluğu alınmıştır. Amaçlı örnekleme uygun olması için belirli koşulları sağlayan (Koç Başaran, 2024:490) Kuşadası'nda bulunan 244 dernek incelenerek engelli bireyler özelinde "Kuşadası Engellileri Koruma Derneği", Kuşadası Engelsiz Engellileri Yaşatma Derneği" ve "Kuşadası Otizm Derneği" yetkileri ile görüşülmüştür. Yapılan görüşmelerde yetkililer üye sayılarının yetersiz olduğunu ve dernek binalarının bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu sebeple 22.01.2025- 26.03.2025 tarihleri arasında Kuşadası'nda yaşayan engelli bireylere amaçlı örneklem yöntemi ile kişisel olarak ulaşılmıştır.

Veri toplama sürecinde zihinsel engelli yetişkinlerin de dahil edilmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formlarının kullanımının uygun olduğu ifade edilmiştir (Gillovic vd.,2024:2). Yapılan görüşmeler öncelikle ses kaydı ile kayıt altına alınmış ve ardından MS Word dosyasına aktarılmıştır. Katılımcı verilerinden 25 sayfalık bir MS Word dosyası oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış 11 görüşme sorusu katılımcılar tarafından literatür taranarak oluşturulmuştur (Ceylan, 2015:29; Akıncı & Sönmez, 2015:104; Cloquet, vd.,2015:228; Ercan, 2019:132; Bostan vd., 2023:6; Lee vd. 2023:4). Olumlu turizm deneyimleri yaratmada doğa destinasyonlarına özgü bazı faktörler; hedonizm, ferahlık ve ziyaretçilerin unutulmaz turizm deneyimleri olarak belirlenmiştir (Chan vd., 2025:2). Engelli bireylerin unutulmaz deneyimlere sahip olabilmesi için çeşitli flora ve fauna türlerini görme ve denize girme imkânı sunması ile doğal bir destinasyon olan Milli Park araştırma konusu olarak tercih edilmiştir. Milli Park özelinde yaşadıkları zorluklar ve önerileri katılımcılara sorulmuş daha erişilebilir kapsül bir merkezin olması durumunda ziyaret etme niyetleri ve düşünceleri araştırılmıştır. Elde edilen MS Word dosyaları öncelikle Tablo 1'deki gibi demografik özelliklerine göre tablolastırılmıştır.

Maxqda, içerik analizinde hem nitel hem de nicel verilerin işlenmesine olanak tanıyan bir yazılım olarak öne çıkmaktadır. Nitel verileri tema, kategori ve kodlar aracılığıyla kodlayıp görselleştirme imkânı sunarken, aynı zamanda nicel verilerin analiz edilmesini sağlayarak benzer yazılımlardan ayrılmaktadır. Bu program, nitel verilerin deşifre edilmesi, kodlanması, notların oluşturulması, tema ve kategorilerin nicelleştirilmesi, görselleştirilmesi ve model oluşturulması gibi süreçlerde kullanıcıya kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca, veri düzenleme ve analizinin yanı sıra verilerin özetlenmesi, sunulması ve raporlanmasına da imkân tanımaktadır (Dereli, 2023:150).

Maxqda programında içerik analizine tabi tutulmuştur. Öncelikle en sık tekrar eden kelimeleri anlayabilmek için Kelime Bulutu oluşturulmuştur. Görüşmeler sırasında bağlaç kullanımı yaygın olduğu tespit edilerek "ve", "ile" "de veya da" gibi bağlaçlar hariç listesine eklenerek kelime bulutu daha anlamlı olarak oluşturulmuştur. Her katılımcının MS Word dosyası tek tek okunarak kod ve alt kodlara ayrılmıştır. Duygu durumu, kapsül merkez, öneri, fauna ve flora, denize girme, milli parka gitme durumu, boş zamanlarda, tekrar ziyaret etme, tekerlekli sandalye, trafik ve milli parkta sunulan hizmetler olarak 11 kodlama yapılmıştır. Denize girme kodu altında tedavi alt kodu, trafik kodu altında, araçları uzağa park etme, otopark, giriş ücreti, kalabalık alt kodu, Milli parkta sunulan hizmetler; dinlenme alanı ve temizlik olarak alt kodlara ayrılmıştır. Kodlanmış bölümlerin metin içi dağılım oranları grafiksel olarak görselleştirilmiştir. Oluşturulmuş olan kodlar arası bağlantılar ve kodların

birbiri içerisinde ne sıklıkla geçtiği kod matris tarayıcısı ile kod haritasına dönüştürülerek düzenlenmiştir. Çeşitli engellilik türüne sahip ziyaretçilerin deneyimlerini etkileyebilmektedir (Chan vd. 2025:3). Bu durumu anlamlandırabilmek için gruplar arası fiziksel engelliler ve diğer engelliler arası kod matrisi oluşturulmuştur.

BULGULAR

Çalışmada öncelikle engelli bireylerden ses kaydı yapılması için izin istenmiş ardından sorular araştırmacılar tarafından sırasıyla okunmuş ve cevaplar sonrasında MS Word dosyasına kaydedilmiştir. Katılımcıların tamamı demografik özelliklerine göre Tablo 1’ de gösterilmiştir

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Çalışma Durumu	Engel Durumu	Engel Oranı
Katılımcı 1	Kadın	50	Lise	Emekli	Fiziksel	%40
Katılımcı 2	Kadın	34	Lisans	Öğretmen	Fiziksel	%60
Katılımcı 3	Erkek	37	İlkokul	Çoban	İşitme	%85
Katılımcı 4	Erkek	29	Lise	Kamu Personeli	Fiziksel	%75
Katılımcı 5	Erkek	35	Lise	Kamu Personeli	Fiziksel	%55
Katılımcı 6	Kadın	45	Lise	TYP Çalışanı	Fiziksel	%35
Katılımcı 7	Kadın	21	Lisans	Öğrenci	Zihinsel	%40
Katılımcı 8	Erkek	16	Özel Eğitim	Çalışmıyor	Zihinsel	%60
Katılımcı 9	Erkek	32	Özel Eğitim	Çalışmıyor	Zihinsel	%65
Katılımcı 10	Kadın	40	Özel Eğitim	Çalışmıyor	Zihinsel	%60
Katılımcı 11	Erkek	49	Lise	Kamu Personeli	Fiziksel	%40
Katılımcı 12	Erkek	39	Ön Lisans	Kamu Personeli	Görme	%90

(Yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

Katılımcılar; fiziksel engelli (6), işitme engelli (1), zihinsel engelli (4) ve görme engelli (1) kişilerdir. 12 katılımcının yaş ortalaması 35 olup çalışma durumuna göre emekli (1), öğretmen (1), öğrenci (1), çoban (1), toplum yararına programda çalışan (1) kamu personeli (4) ve çalışmayan (3) olarak ifade edilmektedir. Eğitim durumuna göre, ilkokul (1), özel eğitim (3), lise (5), ön lisans (1) ve lisans (1) olarak beş kategoriye ayrılmaktadır. Fiziksel engellilerin oranları iki kişide %40 olup diğer oranlar %60, %75, %55, %35’tir. Zihinsel engelli bireylerde iki birey %60, bir birey %65 ve diğer bireyde %40’tır. İşitme engelli bireyin engellilik oranı %85, ve görme engelli bireyin oranı %90’dır. Cinsiyetleri özelinde bakıldığında 5’i kadın 7’si erkektir.

Şekil 1: Kelime Bulutu (Yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

Kelime bulutuna göre en çok tekrar eden kelime “çok” kelimesidir. Altıncı en yüksek tekrarlanan kelime olan “var” ile metin içerisine bakıldığında “çok sorun var” ve “çok zorlanıyoruz” olduğu görülmüştür.

Milli park ile ilgili daha önce ziyaret edip etmedikleri sorulduğunda Katılımcı 6,

"Milli parkta çok hoş yerler var ve hoşuma gidiyor..." (Kadın, 45)

İkinci kelime “engelli” olup cümle içerisinde “engelli için problem” ve “engelli park yeri problemi” gibi sözcük frekansları görülmüştür.

Katılımcı 11 Milli Parktan beklentilerini şu şekilde aktarmıştır;

"Engelli platformları, tüm alanların engelli dostu olarak tasarlanmalı, yönlendirme ve bilgilendirme panoları olmalıdır..." (Erkek, 49)

Üçüncü kelime “yok” olarak ifade edilirken cümle içerisinde “imkân yok” veya “kaldırım yok” ifadeleri yer almaktadır. Milli park ile ilgili sorulan sorularda dördüncü en sık tekrarlanan kelime “iyi” ve sekizinci kelime “güzel” olarak ifade edilmiştir.

Katılımcı 7, kapsül ofisi olması ile ilgili

"Öyle bir yer olsa harika olur. Ama gezerken yanımızda rehber ya da refakatçi gibi biri olsa engelliler için ayrı gruplar oluşturularak gezilse çok iyi olur. Müzeleri de gezmeyi seviyorum ama uzun yazılar olunca bir şeyi anlamam zor oluyor. Daha kısa net yazılar olsa daha iyi olur. Uzun yazıları anlamam için 4-5 defa okumam gerekiyor. Yazıdan ziyade bize anlatan birileri olsa daha kolay anlaşılır olur bizim için..." (Kadın, 21).

Boş zamanlarında nereye gitmek istedikleri sorulduğunda edilmiştir. Birçok katılımcı beşinci ve yedinci kelime istatistiğine göre “denize”, “deniz” cevabını vermiş öte yandan denize giremediklerini ifade etmişlerdir.

10. Katılımcı

“Deniz olan yer taşlık, ayaklarımıza batıyor ama denizi çok güzel. Ayaklarımız şiştiği için deniz suyu bize iyi geliyor...” (Kadın, 40)

Şeklinde ifade ederek tedavi amaçlı deniz suyunun engelli bireylere iyileştirici etkisi olduğu vurgulanmıştır.

En fazla tekrar eden dokuzuncu kelime “değil” olarak saptanmıştır. Katılımcı 5 girişte bir kapsül tanıtım ofisinin olmasını aşağıdaki gibi ifade etmiştir.

“Girişte bir kapsül tanıtım yeri sadece engelliler için değil, herkes için giriş yapmadan geçeceği yeri yakından tanınmasına neden olacaktır. Merak uyandıracaktır. Bir engelli de diğer bireylerin ulaştığı tüm hizmetlere ulaşmak ister. Erişilebilirlikte eşitlik olmasını talep ediyorum..” (Erkek, 35)

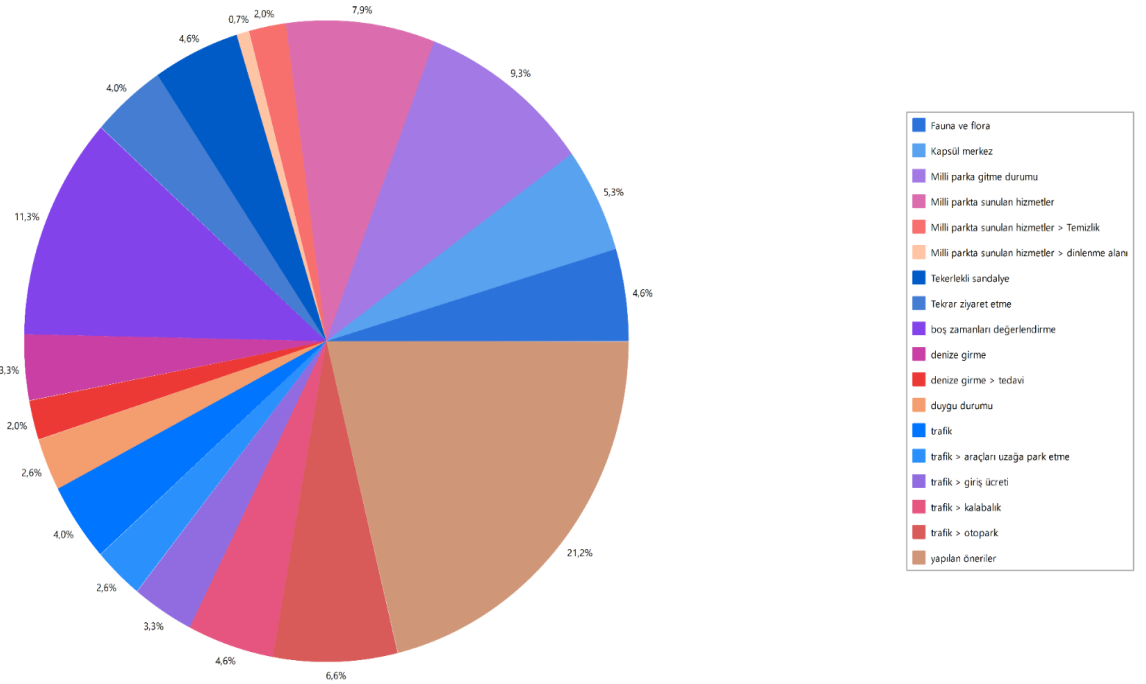
Öte yandan Katılımcı 6;

“Elbette isterim ve çok güzel olur. Gidemediğim, göremediğim yerleri bu merkezde görmek çok hoşuma gider. Gezmeyi seven biri olarak bu deneyim beni çok mutlu eder...” (Kadın, 45)

Katılımcı 7;

Frekans analizine göre en sık tekrarlanan onuncu kelime “engellilere” olmuştur. Katılımcı 2 engellilere yönelik önerisini şu şekilde belirtmiştir.

“Doğanın bozulmaması şartı ile engellilere yönelik yürümek için doğa ile uyumlu küçük yollar yapabilirler...” (Kadın, 34).

Şekil 2. Kodlanmış Bölümlerin Dağılımı (Oran bazında) (Yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 2' ye göre kodlu bölgelerin oranları hesaplanmıştır. En yüksek oran, katılımcıların sorular içerisinde verdikleri önerilerden (%21,2) oluşmaktadır. Boş zamanları değerlendirme ile ilgili yorumları (%11,3), milli parka gitme durumları (%9,3), milli parkta sunulan hizmetler (%7,9), otopark problemleri (%6,6), kapsül merkez hakkında yorumlar (%5,3), trafik (%4,6), tekerlekli sandalyelilere empati (&4,6), kalabalık (%4,6), tekrar ziyaret etme niyetleri (%4,0), fauna ve flora (%4,0), denize girme istekleri (%3,3),

giriş ücreti problemleri (%3,3), duygu durumu (%2,6), araçları uzağa park etmelerinden oluşan sorunlar (%2,6), denize tedavi amaçlı girme (%2,0), temizlik (%2,0), ve dinlenme alanı (&0,7) olarak saptanmıştır.

Katılımcıların verdikleri cevaplarda sık sık önerilerde bulundukları görülerek “öneri” kodu oluşturulmuştur.

Katılımcı 11

“Tuvaletler, duşlar ve soyunma kabinleri sağlık, hijyen ve erişilebilirlik açısından bu alandaki en büyük sıkıntıdır. Ayrıca bu alanda acil sağlık hizmeti alınabilecek ne bir personel ne de bir sağlık ünitesi bulunmamaktadır... (Erkek,49).

Katılımcı 2

“Doğanın bozulmaması şartı ile tekerlekli sandalye geçebilecek genişlikte küçük yollar yapılabilir. Yine engelli için temiz tuvaletler ve soyunma kabinleri ve denize yakın olacak şekilde şezlong konulabilir. Sadece deniz amaçlı düşünmek de pek doğru olmaz burası doğa harikası bir yer. Keşke doğayı görebilmek imkânımız da olsa... (34, Kadın)

Katılımcılardan 9’u boş zamanlarında milli park gibi doğa ile iç içe yerlere gitmeyi ve denize girmeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Yapılan yorumlara istinaden “milli park” ve “deniz” kategorisi kodlanmıştır. Denize girmeyi tercih eden katılımcıların yorumları çözümlendiğinde ayrıca tedavi amaçlı denizi tercih ettikleri ifade edildiği için “tedavi” alt kodu oluşturulmuştur.

Milli parkı ziyaret ettikleri 10 katılımcı tarafından ifade edilerek “milli parka gitme durumları” kodlanmıştır. Katılımcı 3 fiziksel engeli sebebiyle gidemediğini, katılımcı 7 gitme imkanının hiç olmadığını belirtmiştir.

Kapsül merkez ile ilgili soru sorulduktan sonra katılımcılar kendi cümlelerinde ve sonraki cevaplarda “kapsül merkez” ifadesini kendileri tekrarlamışlar ve alt kod olarak fauna ve flora bilgisi kodlanmıştır.

Katılımcı 7

“Ama gezerken yanımızda rehber ya da refakatçi gibi biri olsa engelliler için ayrı gruplar oluşturularak gezilse çok iyi olur. Müzeleri de gezmeyi seviyorum ama uzun yazılar olunca birşeyi anlamam zor oluyor. Daha kısa net yazılar olsa daha iyi olur. Uzun yazıları anlamam için 4-5 defa okumam gerekiyor. Yazıdan ziyade bize anlatan birileri olsa daha kolay anlaşılır olur bizim için...(Kadın,21).

Katılımcı 11

“Böyle bir merkezin olmasını isteriz. Ziyaretimiz esnasında her yeri gezmemiz ve görmemiz mümkün olmamaktadır. Burada belirtilen ve milli parka ait doğal ve kültürel güzelliklerin tanıtımının yapıldığı bir merkez ön gösterim olacaktır. Bu alana tanıtım merkezi ya da müze diyebiliriz. Biz dezavantajlı bireyler bu merkezde yer alan ve ilgi çeken alanlara giderek daha özel gezi deneyimi yaşamamıza aracılık edecektir. Bu özel alan ile ilgili farkındalığımız da artacak ve bizi çevremize daha duyarlı hale getirecektir. Gezimiz esnasında bu bilgiler ile giriş yaptığımızda çevreyi koruma bilinci de artacak, nesli tükenen bitkiler ve hayvanlara karşı duyarlı olmamıza neden olacaktır...(Erkek,49).

Kapsül merkez gibi bir merkezin yapılmasının ardından tekrar ziyaret etme niyetleri olacağı ifade edilmiştir ve “tekrar ziyaret etme niyetleri” olarak kodlanmıştır

Milli parkta sunulan hizmetler ile ilgili yapılan yorumlar incelendiğinde “sunulan hizmetler” kodlaması yapılarak dinlenme alanı ve temizlik problemi alt kod olarak belirlenmiştir.

Katılımcı 10

“Şezlong sayısı az, temiz tuvalet yok...” (Kadın, 40) ifadesini kullanarak dinlenme alanlarının kısıtlı olduğu ve tuvaletlerin temiz olmadığı konusunda düşüncesini ifade etmiştir.

Trafik ana kodu altında; araçları uzağa park etme, otopark, giriş ücreti ve kalabalık kategorileri alt kodlara ayrılmıştır. Katılımcılar çok fazla trafik olduğu vurgulanmış

Katılımcı 1

“Trafik. O korkunç kalabalık ve trafik. Yol vermeyen hatta yaya çizgisinde durmayan şoförler. Yol verene korna çalan şoförler. Park yeri yok ya da yeterli değil...” (Kadın,50).

Katılımcı 5’in otopark problemi ile ilgili belirtmiş olduğu düşünceleri;

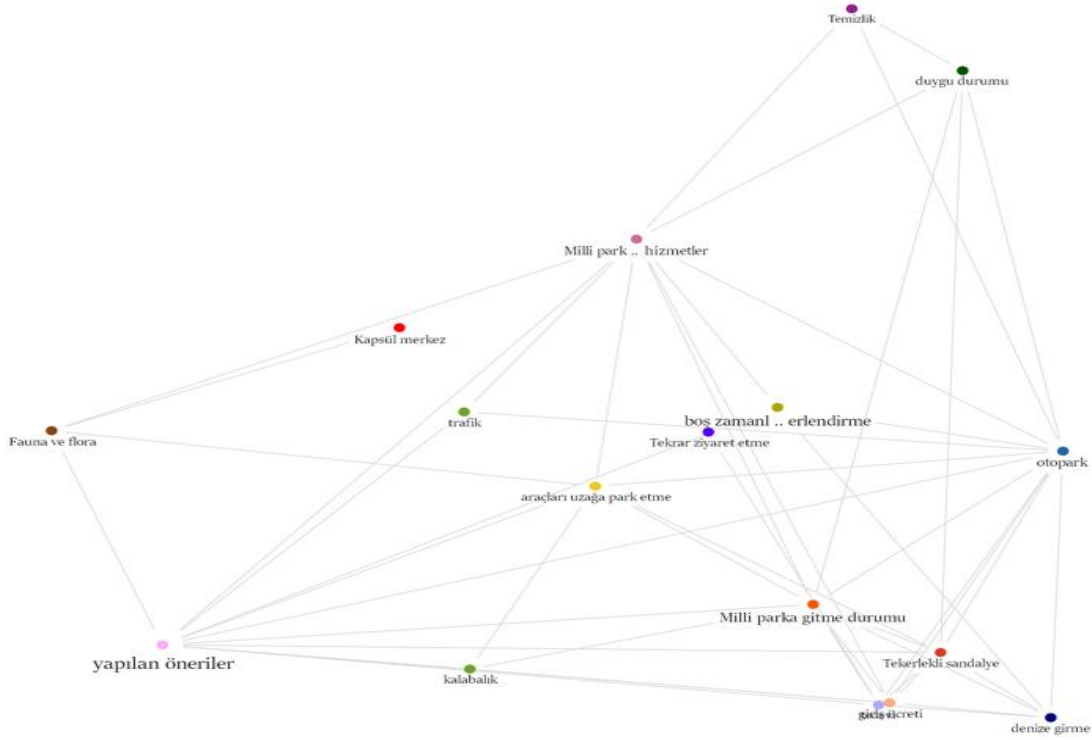
“Engellilerin bireysel araçlarıyla milli parka ulaşımı söz konusu olduğunda normal vatandaşın engellilere pek park yeri kalmadığı için engellilere sahile en yakın bir yerde 5 ila 10 araçlık ayrılmış özel park alanı olmalıdır...” (Erkek,35).

Katılımcı 7 kalabalık olma durumu hakkında yapmış olduğu yorumda;

“Ben gezmeyi çok seviyorum ama kalabalık beni rahatsız ediyor, kendimi iyi hissetmiyorum bizim için belli günlerde ve saatlerde ücretsiz geziler olsa öyle yerlere çok iyi olurdu...” (Kadın,21).

Duygu durumu ile ilgi 4 kodlama yapılmıştır. Özellikle fiziksel engelli katılımcıların genel olarak “biz zor gidiyoruz tekerlekli sandalye ile gitmek çok daha zor olurdu” gibi yorumlar yaptıkları ve empati kurdukları söylenebilmektedir. Alt kod olarak katılımcıların 7 defa “Tekerlekli sandalye” vurgusu yaptığı görülmüştür. Tekerlekli sandalyeli engelli bireyler için durumun çok daha zor olduğu Katılımcı 1 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir;

“Tekerlekli sandalyeli olanlar için durum daha da zor. Yanında gelenler refakatçileri için o arabayı yönlendirmek çok zor. Ben şahit oldum tekerlekli sandalyenin tekeri zarar gördü...” (Kadın, 50).

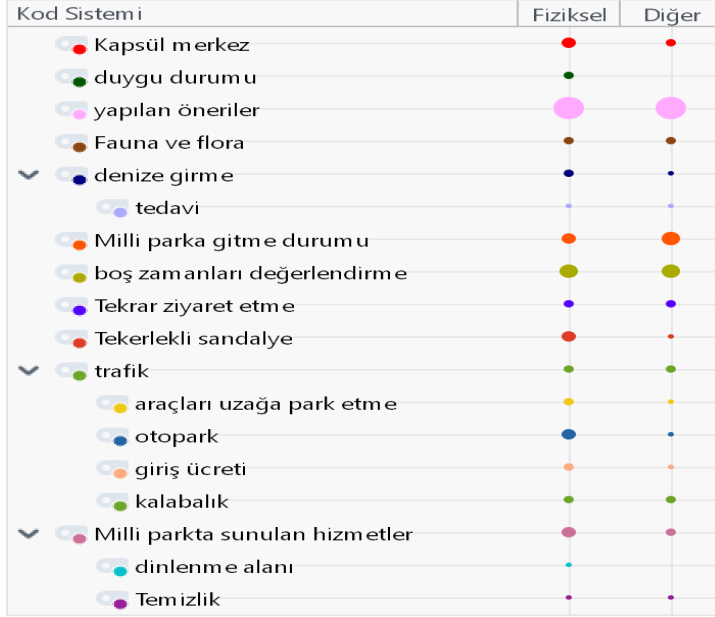
Şekil 3. Kod Haritası (Yazar(lar) tarafından oluşturulmuştur)

Kod haritası Şekil 3'teki gibi ifade edilmiştir. Birbirleri arasındaki ilişki kapsayıcılığı kod ilişkiler tarayıcısı ile rakamsallaştırılmıştır. Milli parkta sunulan hizmetler; duygu durumu (2), yapılan öneriler (2), fauna ve flora (2), milli parka gitme durumu (4), boş zamanları değerlendirme (2), trafik (2), araçları uzağa park etme (2), otopark (2), giriş ücreti (2), temizliği (2) kapsamaktadır. Kapsül merkez ile sadece fauna ve flora (4) arasında bir benzerlik ifadesi saptanmıştır. Duygu durumu, milli parka gitme durumu (2), tekerlekli sandalye (2), otopark (4) ve temizlik (4) ile bağlantılıdır.

Yapılan öneriler, fauna ve flora (9), tedavi (2), milli parka gitme durumu (2), boş zamanları değerlendirme (2), tekerlekli sandalye (4), trafik (5), araçları uzağa park etme (2), otopark (2), giriş ücreti (2), kalabalık (5), milli parkta sunulan hizmetler (2) ile ilişkilidir. Fauna ve flora kodu kapsül merkezi (4), yapılan öneriler (9), araçları uzağa park etme (2), milli parkta sunulan hizmetler (2) ile bağlantılıdır. Denize girme; tedavi (3), milli parka gitme durumu (3), boş zamanları değerlendirme (2), tekerlekli sandalye (3), otopark (3) ve giriş ücreti (3) kodu ile açıklanmaktadır. Alt kod olan tedavi, yapılan öneriler (2), denize girme (3), milli parka gitme durumu (2), tekrar ziyaret etme (2), tekerlekli sandalye (2), otopark (2), giriş ücreti (2) ile bağlantılı olduğu söylenebilir. Milli parka gitme durumu, duygu durumu (2), yapılan öneriler (2), denize girme (3), tedavi (2), tekerlekli sandalye (2), araçları uzağa park etme (2), otopark (2), giriş ücreti (2), kalabalık (4), milli parkta sunulan hizmetler (4) ile ilişkilidir. Boş zamanları değerlendirme, yapılan öneriler (2), denize girme (2), otopark (4) ve sunulan hizmetleri (2) içermektedir. Tekrar ziyaret etme ile tedavi (2) kodu ilişkilidir. Tekerlekli sandalye, duygu durumu (2), yapılan öneriler (4), denize girme (3), tedavi (2), milli parka gitme durumu (2), araçları uzağa park etme (2), otopark (6), giriş ücretini (2) kapsamaktadır.

Trafik, yapılan öneriler (5), otopark (2) ve sunulan hizmetleri (2) kapsamaktadır. Alt kod olan araçları uzağa park etme, öneriler (2), fauna ve flora (2), milli parka gitme durumu (2), tekerlekli sandalye (2),

otopark (4), kalabalık (2), milli parkta sunulan hizmetler (2) ile ilişkilidir. Otopark, duygu durumu (4), yapılan öneriler (2), denize girme (3), tedavi (2), milli parka gitme durumu (2), boş zamanları değerlendirme (4), tekerlekli sandalye (6), trafik (2), araçların uzağa park etmesi (4), giriş ücreti (4), milli parkta sunulan hizmetler (2) ve temizlik (2) ile bağlantılıdır. Giriş ücretleri ile yapılan öneriler (2), denize girme (3), tedavi (2), milli parka gitme durumu (2), tekerlekli sandalye (2), otopark (4), kalabalık (2) ve milli parkta sunulan hizmetler (2) kodu açıklanmaktadır. Kalabalık, yapılan öneriler (5), milli parka gitme durumu (4), araçların uzağa park etmesi (2)ve giriş ücreti (2) ile ilişkilidir. Dinlenme durumu kodu başka hiçbir kod ile eşleşmediği için haritada yer almamaktadır. Temizlik, duygu durumu (4), milli parkta sunulan hizmetler (2) ve otopark (2) arasında bir bağlantı olduğu söylenebilmektedir.

Şekil 4. Fiziksel Engelliler ve Diğer Engelliler Arası Kod Matrisi /Oranlar (Yazar(lar) tarafından oluşturulmuştur)

Maxqda programında fiziksel engelliler ve görme-işitme ve zihinsel engelliler kümelerine ayrılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Kapsül merkezin olması, denize girme, tekerlekli sandalye ile ziyaret etmenin daha zor olduğu, araçları uzağa park etme, otopark, giriş ücreti, genel sunulan hizmetler fiziksel engelliler için daha çok vurgulanmıştır. Diğer engellilik türlerine göre milli parka gitme durumu fiziksel engellilere göre daha fazladır.

Her iki grupta için; yapılan öneriler, fauna ve flora, tedavi, boş zamanları değerlendirme, tekrar ziyaret etme, trafikten kalabalıktan şikâyet etme ve temizlik problemi aynı oranda ifade edilmiştir. Duygu durumunu ve dinlenme alanı talebini de sadece fiziksel engelli bireyler talep etmiştir.

SONUÇ

Engelli bireyler, turizm faaliyetlerinde görünmez paydaşlar olarak yer almakta ve turizm faaliyetlerinde genellikle erişilebilirlik kısıtlamaları, sınırlı bilgi ve enformasyon, fiziksel veya psikolojik engeller gibi çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar (Fennell ve Garrod, 2022:1403; De Pascale vd., 2023:518; Perangin-Angin vd.,2023:956). Öte yandan Kaganek vd. (2017:121)' de engellilerin tatiller sırasında sınırlı erişim ile karşılaştıklarını ifade etmiştir. Turizm çeşitliliği açısından doğanın, insanların genel refahı, mutluluğu, travmatik olaylardan psikolojik iyileşme ve terapötik üzerinde olumlu bir

etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Perangin- Angin vd. 2023:958). Bu sebeple çalışmada Dezavantajlı bireylerin, Davutlar sınırları içerisinde bulunan Dilek Yarımadası Milli Park'ı tercih etme durumları ve sınırlılıkları tespit edilerek girişte bir kapsül merkez ile fauna ve flora çeşitlerine erişilebilir olması halinde düşünceleri tespit edilmek istenmiştir.

ABD tur operatörleri ve seyahat acenteleri tarafından yürüme zorluğu çeken kişilere yönelik sunulan hizmetleri ve paket turları incelemek ve turları planlarken, yönetirken karşılaşılan engeller belirlemişlerdir ve sonuç olarak tüm turistik ürünlerin düşük erişilebilirliğe sahip olduğu tespit edilmiştir (Takeda & Card, 2002:49). Perangin- Angin vd. (2023:965)' ne göre evrensel tasarıma sahip tesislerin eksikliği, bu bireyler için önemli bir engel teşkil etmektedir. Küresel ölçekte, birçok turistik cazibe merkezi, restoran, konaklama tesisleri ve ulaşım hizmetleri, fiziksel engelli bireylerin ihtiyaçlarını yeterince karşılayamamaktadır. Bu durum, fiziksel engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılımının kısıtlandığı anlamına gelir ve dolayısıyla bu bireylerin, toplumun diğer üyeleri için mevcut olan ürünlere, hizmetlere ve tesislere eşit erişim hakkına sahip olamadığını göstermektedir. Buna paralel olarak Şekil 1' e göre kelime bulutunda en sık tekrar eden kelime "çok" olmuştur. Örneğin "çok zorlanıyoruz" "çok büyük problemler var" ifadeleri sıklıkla kullanılmıştır. Katılımcılar durumun vahametini daha net aktarabilmek için vurgu yapma amacıyla "çok" kelimesini kullandıkları düşünülmektedir. İkinci en fazla tercih edilen kelime "engelli" olup tüm katılımcıların tüm engelliler için önerilerde bulunduğu için "engelli dostu", "engellilere yönelik" gibi kelime kalıplarını kullandıkları görülmektedir. Üçüncü en fazla tercih edilen kelime "yok" olup otopark alanlarının sınırlı olmasına özellikle vurgu yapıldığı, denize girmek isteyen katılımcıların ise "ulaşım yok", "rampa yok", "şezlong yok" gibi söylemleri olduğu ifade edilebilir. Aynı zamanda beşinci ve yedinci en sık tekrar eden kelimeler "denize", "deniz" olup katılımcılardan fiziksel engellilerin hepsi deniz suyunun tedavilerinin bir parçası olduğunu ifade etmişlerdir. Kuşadası merkezde engelli bireylerin plaja rahatlıkla girilebilmeleri için tekerlekli sandalye kullanıcılarına özel platform yapıldığı literatürde belirtilmiştir (Bostan vd., 2023:9). Fakat aynı platformlardan milli parkta olmadığı için denize giremedikleri aynı uygulamanın milli parkta bulunmasını talep etmişlerdir.

Chan vd. (2025:4)'ne göre Tayvan'da doğa temelli turizm için popüler bir bölge olan Taipei ve kuzeydoğu bölgesinde doğal destinasyonlar için engelsiz bir ortam yaratmanın fırsatlarını ve zorluklarını erişilebilirlik ve ziyaretçi odaklı stratejiler olarak belirlemiştir. Tüm katılımcılar eko turizm bağlamında erişilebilir böyle bir kapsül merkezinin olması gerektiği konusunda olumlu fikirlerini beyan etmiş ve bunun uygulanması yönünde temennilerini dile getirmişlerdir. Şekil 2' de yer alan kodlanmış alanların oranına göre bu yönde yapılan öneri kodu en fazla paya sahip olan koddur. Aynı zamanda Şekil 3' te öneriler ile fauna ve flora kodunun birbirini kapsayan dokuz benzer ifade kullanıldığı görülmektedir.

Özellikle fiziksel engelli bireylerin yürüyemedikleri veya yürümekte büyük zorluk yaşadıkları için araçlarını yakınlarına park etmesi gerektiğini fakat kalabalık olması ve engellilere yönelik özel otopark alanlarının olmaması sebebiyle yapılan yorumlar "trafik" kodu altında toplanarak en fazla alt koda sahip ana kod olarak şekillenmiştir. Öte yandan katılımcılardan büyük çoğunluğu milli parka girişte engelli olduklarını beyan etmelerine rağmen tam ücret alındığını ifade etmiştir.

Fiziksel engelli turistler herkes gibi doğal turizm mekanlarını ziyaret etme isteğine sahiptir (Perangin- Angin vd. 2023:960). Şekil 3' te Kod Haritasına göre en fazla benzerlik yapılan öneriler ile fauna ve flora arası yapılan dokuz atıf bulunmakta ve bu durumu desteklemektedir. Tekerlekli sandalye kodu ile

otopark arasında altı, yapılan öneriler ile trafik ve kalabalık arasında beş, kapsül merkez ile fauna ve flora, duygu durumu ile otopark ve temizlik, yapılan öneriler ile tekerlekli sandalye, milli parka gitme durumu ile kalabalık ve milli parkta sunulan hizmetler, otopark ile boş zamanları değerlendirme, araçları uzağa park etme, giriş ücreti dört, denize girme ile, tedavi, milli parka gitme durumu, tekerlekli sandalye, otopark ve giriş ücreti üç, geri kalan tüm ilişkiler iki benzerlik taşımaktadır. Doğru vd. (2014:44)' nin yapmış olduğu çalışma bulguları ile benzerlik gösteren bu sonuca göre engelli bireylerin en fazla şikâyet ettikleri konuların, fiziksel mekânların engelli ihtiyaçlarına uygun olmaması ve işletmelerin engellilere sağladığı ek hizmetler için haksız ücret talep etmesi veya yasal olarak yapılması gereken indirimlerin uygulanmaması olduğu ifade edilmektedir. Bu bulgular, engelli bireylerin turizm deneyimlerini olumsuz yönde etkileyen önemli sorunları göstermektedir. Öte yandan engelli turistleri desteklemenin önündeki belirgin engeller turizm kuruluşlarındaki personel tutumları olduğunu belirtmiştir (Sy & Chang, 2019:696).

Engelli bireyler için turizm ve boş zaman etkinliklerinin erişilebilir hale getirilmesi (Lyu, 2017:405; Domingues vd., 2024:4; Kim ve Adu-Ampong, 2025:279) hizmet sağlayıcıları, işverenler ve politika yapımcılar gibi çeşitli paydaşlar arasında iş birliği yapılması ile engelli turistleri yeni destinasyonlar keşfetmesine yardımcı olabilir (Jamin vd. 2024:49). Şekil 4' te fiziksel engelliler ve görme-işitme ve zihinsel engelliler kümelerine ayrılarak aralarındaki farklar açıklanmak istenmiştir. Her iki grubun ortak yorumları; yapılan öneriler, fauna ve flora, tedavi, boş zamanları değerlendirme, tekrar ziyaret etme niyetleri, trafikten kalabalıktan şikâyet etme ve temizlik problemi olarak ifade edilmiştir. İki grup arasında benzerlikler görülmesine rağmen, fiziksel engelli bireylerin daha fazla empati yaparak tekerlekli sandalye ile gelmenin daha zor olduğunu vurgulamaktadır. Fakat görme, işitme ve zihinsel engellilerin engellilik türü sebebiyle farklılık göstermesi sonucu milli parka daha fazla gidebildiklerini ifade etmişlerdir.

Kaganek vd. (2017:128) görme engelli, işitme engelli ve fiziksel engelli bireyler ile çalışmayı yürütmüştür. Elde edilen ilk sonuç ulaşım ile ilgili olup seyahat etmek istedikleri ancak engelleri ve/veya kaynak eksiklikleri nedeniyle bunu yapma fırsatları sınırlı olduğu için sözde "bağlı turistler" olarak kabul edildiği belirtilmiştir. Seyahat etme konusunda gerçek özgürlüğe veya fırsata sahip olmak, bireysel bir yetenek gerektirir. Ancak, bu yeteneği hayata geçirmek ve istedikleri işlevleri yerine getirebilmek için birçok engelli birey, ailelerine, arkadaşlarına ve engelli dernekleri gibi çeşitli destek gruplarına bağımlı olmaktadır (Robeyn, 2017:33). Yapılması ön görülen kapsül merkez ile engelli bireylerin tek başına gezebilmeleri, flora ve fauna bilgilerinin geliştirilerek eko turizm bilinçlerinin artabileceği söylenebilir. Bu sebeple iş birliklerinin kamu özelinde artması gerektiği erişilebilir bir fauna ve flora kapsül merkezinin yapılması göz önüne alınarak yeniden bir yapılanma ile doğru pazarlama yöntemleriyle Milli park engelli yerli ve yabancı turistler için önemli bir destinasyon merkezi haline geleceği düşünülmektedir. Milli park özelinde elde edilen bulgular sonucu, Kuşadası'nda yaşayan engelli bireylerin eko turizme katılımlarının yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca yapılan kelime bulutu, kodlanmış alanların oranları, kod haritası ve kod matrisi ile trafiğe bir çözüm bulunması gerektiği ve bunun bir sonucu olarak erişilebilirliğin de artacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akıncı, Z. ve Sönmez, N. (2015). Engelli bireylerin erişilebilir turizm beklentilerinin değerlendirmesine yönelik nitel bir araştırma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26(1), 97-113.

- Ali, F., Cain, L., Legendre, T.S. ve Wu, L. (2021), The intersection of technology, accessible tourism, and tourists with intellectual disabilities: proposing a novel conceptual framework, *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 47 (4), NP76-NP90.
- Ankaya, F. Ü., ve Aslan, B. G. (2020). Engelli turizm potansiyelinin değerlendirilmesi; dünya ve Türkiye örnekleri. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3(2), 52-57.
- Başaran, Y. K. (2024). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *The Journal of Academic Social Science*, 47(47), 480-495.
- Benjamin, S., Bottone, E. and Lee, M. (2021), Beyond accessibility: exploring the representation of people with disabilities in tourism promotional materials, *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 29 Nos 2/3, 295-313.
- Blichfeldt, B.S. ve Nicolaisen, J. (2011), Disabled travel: not easy, but doable, *Current Issues in Tourism*, 14 (1), 79-102.
- Bostan, A., Oduncuoğlu, F., ve İpek, E. (2023). Türkiye’de ve Dünya’da engelli turizmiyle ilgili yapılan uygulamalar ve turizm paydaşlarının engelli turizm farkındalığı “Kuşadası örneği”. *Researches on Multidisciplinary Approaches*, 3(1), 1-16.
- Buhalis, D., ve Michopoulou, E. (2010). Information-enabled tourism destination marketing: addressing the accessibility market. *Current Issues in Tourism*, 14(2), 145–168. <https://doi.org/10.1080/13683501003653361>
- Ceylan, A., (2015). Engelli turistlerin unutulmaz turizm deneyimlerinde etkili olan unsurların belirlenmesine yönelik nitel bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Chan, C. S., Tsai, C. T. L., ve Wong, S. Y. (2025). Opportunities and constraints for accessible nature-based destinations from the management perspective. *Tourism Recreation Research*, 1-15.
- Cloquet, I., Palomino, M., Shaw, G., Stephen, G. ve Taylor, T. (2018), Disability, social inclusion and the marketing of tourist attractions. *Journal of Sustainable Tourism*, 26 (2), 221-237.
- De Pascale, A., Meleddu, M., Abbate, T. and Pellicano, M. (2023), Is there a gender gap in the propensity to travel of people with disabilities? *Journal of Travel Research*, 62 (3), 517-539.
- Dereli, A. B. (2023). MAXQDA: yaratıcı veri analizi üzerine notlar. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 149-152.
- Doğru, H., Kaygalak, S., Çavdırılı, C. M., ve Bahçeci, V. (2014). Engelli bireylerin turizm hizmetlerine yönelik e-şikâyetleri. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (2), 33-47.
- Domínguez Vila, T., Rubio-Escuderos, L., ve Alén González, E. (2024). Accessible tourism: Using technology to increase social equality for people with disabilities. *Tourism Review*. 1-21
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni.
- Erbay, N.Ö. (2017). Müzelerde dezavantajlı gruplara yönelik eğitimler. *Milli Eğitim Dergisi*, 46 (214), 289-302.

- Ercan, F. (2019, December). Görme engelli bireylerin erişilebilir turizm deneyimlerini kolaylaştırıcı teknolojilerin incelenmesi, *In SETSCI-Conference Proceedings*, 11, 130-134. SETSCI-Conference Proceedings.
- Engeliz Yaşama Derneği. (2024). <https://ey-der.com/ana-sayfa/turkiye-ve-dunyada-engelliler/> (Erişim Tarihi 23 Ekim 2024)
- Fennell, D.A. ve Garrod, B. (2022), Seeking a deeper level of responsibility for inclusive (eco) tourism duty and the pinnacle of practice, *Journal of Sustainable Tourism*, 30 (6), 1403-1422.
- Gillovic, B., McIntosh, A., Cockburn- Wootten, C. ve Darcy, S. (2024). Intellectual disability and care during travel. *Annals of Tourism Research*, 105, 1-11.
- Göğebakan, Y. (2018).Alternatif öğrenme mekanları olarak müzelerin eğitim-öğretimde kullanılmasının önemi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (40), 9-41.
- İlhan, R. ve Öner, E. (2021). Söke (Aydın) birikinti konisinin güneyinde yapılan sondajların sedimantolojik ve paleontolojik analiz sonuçları, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 119-142.
- İlhan, R., ve Öner, E. (2018). Sedimantolojik ve paleontolojik veriler ile Atburgazı (Söke/Aydın) birikinti konisinin gelişimi. TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu *International Geography Symposium on the 30th Anniversary of TUCAUM* 3-6 Ekim 2018 /3-6 October 2018, Ankara.
- Jamin, A., Gbadamosi, G., ve Stoyanova-Bozhkova, S. (2024). The ecosystem of disability inclusion in hospitality and tourism organisations: an integrative review and research agenda. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 36(13), 38-56.
- Kaganek, K., Ambroży, T., Mucha, D., Jurczak, A., Bornikowska, A., Ostrowski, A., Janiszewska, R. ve Mucha, T. (2017). Barriers to Participation in Tourism in the Disabled. *Polish Journal of Sport and Tourism*, 24(2), 121-129.
- Kalargyrou, V., Sundar, V. ve Jahani, S. (2023), “Managers’ attitudes toward employees with depression and organizational citizenship behaviors in the hospitality industry: assessing the mediating role of personality”, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 35 (2), 602-629.
- Kim, S., ve Adu-Ampong, E. A. (2025). Disabilities, functionings and capabilities: the capability approach in accessible tourism. *Current Issues in Tourism*, 28(2), 272-286.
- Kuşadası Belediyesi <https://kusadasi.bel.tr/tr/dilek-yarimadasi-pv20> (8 Mart 2025).
- Lee, B.K., Agarwal, S. ve Kim, H.J. (2012), Influences of travel constraints on the people with disabilities’ intention to travel: an application of seligman’s helplessness theory. *Tourism Management*, 33 (3), 569-579.
- Lee, J. J., Forristal, M. T., Harney, F., ve Flaherty, G. T. (2023). Eye disease and international travel: a critical literature review and practical recommendations. *Journal of Travel Medicine*, 30(4), taad068.

- Lyu, S.O. (2017), Which accessible travel products are people with disabilities willing to pay more? a choice experiment. *Tourism Management*, 59, 404-412.
- On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- Pagan, R. (2020), How important are holiday trips in preventing loneliness? evidence for people without and with self-reported moderate and severe disabilities, *Current Issues in Tourism*, 23 (11), 1394-1406.
- Perangin- Angin, R., Tavakoli, R. ve Kusumo, C. (2023). Inclusive tourism: the experiences and expectations of indonesian wheelchair tourists in nature tourism. *Tourism Recreation Research*, 48(6), 955-968.
- Robeyns, I. (2017). Wellbeing, Freedom and Social Justice: The Capability Approach Re-Examined , Open Book Publishers, England, 266.
- Shi, Y. (2006), The accessibility of queensland visitor information centres' websites, *Tourism Management*, 27(5), 829-841.
- Sy, M. ve Chang, S. (2019), Filipino employees' attitudes toward tourists with Disabilities, *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 24 (7), 696-709.
- Takeda, K., ve Card, J. A. (2002). US tour operators and travel agencies: barriers encountered when providing package tours to people who have difficulty walking. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 12(1), 47-61.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 4. Bölge Müdürlüğü, <https://bolge4.tarimorman.gov.tr/Menu/23/Milli-Parklar> (Erişim 08 Mart 2025)
- Weber, R. P. (1990). Basic Content Analysis. *Newbury Park*.
- WHO (2023), Disability and health, www.who.int/ (Erişim Tarihi: 12.01.2025).
- Yaltırık, F. (1995). Dilek Yarımadası Milli Parkı, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi*, 45(1), 23-3